

Mönstringssäsongen närmar sig!

Lamningssäsongen är över för de flesta. Snart är det dags att börja planera för mönstringen av de vår födda lammen. Det är mycket som måste göras först; lamningen måste registreras i Elitlamm Avel/Fårkontrollen och mönstrare behöver bokas i god tid.

Eårsmönstringen är ett värdefullt hjälpmedel när man skall välja ut vilka lamm som är mest lämpliga att använda i avel. Baggar som skall till riksbedömning och blivande avelstackor plockas fram. Vid mönstringen går man rutinmässigt igenom lammen och bedömer dem med avseende på vikt, kroppsform, exteriör och eventuellt ull- eller pälsbedömning beroende på vilken ras och avelsmål man har. Tillsammans med mönstraren skapar man sig en generell bild av besättningens förtjänster och brister som kan vara till bra hjälp vid t ex val av

Egenskaperna som registreras vid mönstringen bildar underlag för beräkningar av avelsvärden och index i Elitlamm Avel/Fårkontrollen.

Mönstringen sker när lammen i flocken är i medeltal 110 dagar gamla. Avelsvärden beräknas för lamm som har mönstrats vid en ålder av mellan 60-180 dagar. För att få så säkra avelsvärden som möjligt bör de flesta lammen vara så nära 110 dagar gamla som möjligt. Ibland är det svårt att mönstra vid exakt rätt ålder. Många kötraser behöver mönstras tidigare eftersom lammen skickas till slakt före den optimala tidpunkten. För raser med päls- eller ullbedömning är en senare mönstringstidpunkt många gånger att föredra eftersom pälsen/ullen behöver tid på sig att mogna.

Beroende av vilken ras man har kan man välja olika typer av mönstring. Gemensamt för alla mönstringsformer är att man väger lammen, kontrollerar exteriöra och rastypiska avvikelser och eventuellt gör en

kroppsbedömning. Man skiljer på följande mönstringsformer:

- Köttmönstring - vikt och ev. bedömning av kroppsform. Används främst av kötraser och korsningar med dessa.
- Pälsmönstring - vikt och pälsbedömning samt ev. bedömning av kroppsform. Denna mönstringsform tillämpas främst på gotlandsfår och leicester men även på andra raser med lockig päls. Vid pälsbedömningen poängsätts färg, lock, pälsår, täckning och helhet. Sammantaget ger bedömningen en bild av om lammet är ett lämpligt framtida avelsdjur, men också vad som lämpligast skall göras av skinnen vid beredning om det inte håller tillräcklig kvalitet.
- Ullmönstring - vikt och ullbedömning samt ev. bedömning av kroppsform. Denna mönstring utförs främst på finullsfår men även andra raser kan använda sig av den. Ullmönstringen beskriver ullfällens utseende och kvalitet. Bedömningen omfattar ulltyp, ullfärg, stapel, längd, krus, jämnhet, kvalitet, glans och täthet. Bedömning av ullkvaliteten är nödvändig för den som vill förbättra ullegenskaperna.
- Ryamönstring - vikt och ryabedömning samt ev. bedömning av kroppsform. Denna mönstring är en ullbedömning som är framtagen för ryafåret. Ryamönstringen påminner om ullmönstringen men istället för krus bedömer man väg.

Det är viktigt att djuren mönstras av en erfaren och kompetent mönstrare. Man bör undvika att mönstra sina egna djur eftersom det är svårt att vara objektiv i den egna besättningen. Svenska Fåravelsförbundet utbildar i samarbete med rasföreningarna så kallade rekommenderade mönstrare. För att bli godkänd som rekommenderad mönstrare skall man ha gått en särskild mönstringskurs och avlagt ett godkänt mönstringsprov. Eftersom många av bedömningspunkterna är subjektiva värderingar och näst intill omöjliga att mäta objektivt krävs erfarenhet och känsla för att man skall bli en duktig mönstrare. Rekommenderade mönstrare mönstrar oftast många lamm i flera olika besättningar varje år. Användandet av en rekommenderad mönstrare är därför ett bra sätt att höja kvaliteten i mönstringen.

Kontakta kansliet om du behöver namn på rekommenderade mönstrare (018-31 73 77, telefontid 10-11, mån, tis, tors). Tänk på att boka mönstrare i tid! De flesta mönstrare planerar sin mönstringssäsong flera månader före aktuell tidpunkt.

För att undvika att lammen blir utsatta för onödiga påfrestningar och stress i sam-

band med mönstringen bör man tänka igenom och planera mönstringsarbetet. En välplanerad mönstring är en förutsättning för att mönstraren skall kunna utföra sitt arbete på ett bra och noggrant sätt.

Innan mönstringen påbörjas bör mönstringslistan gås igenom. Kontrollera att allting stämmer, rätta felaktigheter och för av döda lamm. Alla uppgifter som redan finns (t ex om ev. dödsfall) bör vara ifyllda innan man hämtar djuren. Fallor, vägningsutrustning, bord mm. skall vara iordningsställda innan djuren samlas ihop så att mönstringen kan sätta igång direkt och sedan flyta så smidigt som möjligt. Se till så att tillräckligt många hjälpredor finns på plats!

Lammen kan lätta i vikt när de får stå och vänta i flera timmar. De är för oroade för att äta eller dricka. Lammen som mönstras sist kan då få en alltför låg vikt som inte är jämförbar med de först vägda lammens vikt. Detta gör bedömningen av deras och föräldrarnas resultat osäkrare. I större besättningar (där mönstringen beräknas ta mer än två timmar) är det därför viktigt att man väger alla lamm i en följd innan man gör kropps- och päls- alternativt ullbedömningen. Om det inte går kan man ta en mindre grupp i taget medan resten går kvar och betar.

Vid päls- och ullbedömning ska lammen vara torra. Det är annars svårt att bedöma de olika egenskaperna. Misstänker man regn före mönstringen är det en fördel om besättningen kan tas in under tak. Det ska givetvis vara praktiskt genomförbart och inte medföra att lammen stressas (välventilerat, ej för trångt, tillgång till grovfoder och vatten). För att få en rättvisande päls- eller ullbedömning krävs dagsljus eller dagsljuslampor. Direkt solsken ger för starkt ljus och mörka inomhusutrymmen ger ett för dåligt ljus. Tänk på bakgrunden - t ex är det svårt att upptäcka färgavvikelse om man står vänd mot en röd ladugårdsvägg.

När mönstringen är klar kontrollerar man att mönstringslistan är korrekt ifylld och noterar mönstrarens namn. Därefter registreras mönstringen i Elitlamm Avel/Fårkontrollen och avelsvärden beräknas. Listrapportörer skickar in mönstringslistan till kansliet senast två månader efter mönstringsdatum. Observera att även Elitlamm-samvårdare skall registrera mönstringen i Elitlamm Avel inom två månader efter avslutad mönstring.

Har ni frågor gällande mönstringen kontakta gärna kansliet. Vi ser fram emot en lyckad mönstringssäsong 2007!

Ann-Charlotte Jansson, Fårkontrollen

Omgång – viktig i Elitlamm Avel/Fårkontrollen

Samtliga djur som registreras i Elitlamm Avel/Fårkontrollen måste ingå i något som kallas för omgång. Omgången anger vilken typ av registrering/mönstring/avelsvärdering man kommer att använda för djuren som ingår i omgången. Lammen i en omgång kan ha olika fäder och ibland också vara av olika ras.

Ange avvikande mönstringsdatum för dessa djur. Om fler lamm än 20 mönstras vid ett annat tillfälle bör dessa rapporteras in i en egen omgång.

Även i de fall som lammen har mycket olika uppväxtförhållande bör man dela upp lammen i flera omgångar. Lamm som är uppväxta på stall har helt andra förutsättningar och kan t.ex. inte jämföras med lamm uppväxta på bete.

Besättningar som använder Elitlamm Avel Mini skapar och väljer omgång innan de börjar registrera lamningen. För Elitlamm Avel & Produktionsanvändare ser arbetsordningen annorlunda ut. Ni börjar med att skapa betäckningsgrupper och anger vilken bagge som går med vilka tackor. Därefter registreras lamningen. När lamningen är registrerad skapar man omgångar och nytt för i år är att den görs med en guide som steg för steg hjälper till. Därefter flyttas lammen över i omgången. Ett tips är att använda den Lathund under menyn Avel, som finns i programmet, så blir ordningen rätt.

Besättningar som enbart härstamningsregistrerar lammen avslutar omgången så snart de har registrerat lamningen. Färägare som mönstrar registrerar först mönstringen, innan omgången avslutas. I samband med att omgången avslutas flyttas djuren slutgiltigt in i Fårkontrollen och de uppnår status som Fårkontrolldjur. I samband med detta beräknas också eventuella avelsvärden. **ObsERVERA att det först är i och med att omgången avslutas som djuren uppnår status som Fårkontrolldjur.**

När omgången har avslutats är det spännande att gå in och titta på resultatet. Det är intressant att få se allt arbete som man lagt ner under året i siffror och se vilka djur som fått bra avelsvärden. Om ni har några frågor kring omgångar eller något annat som rör avelsvärderingen kontakta gärna kansliet. Lycka till med årets Elitlamm Avel/Fårkontroll rapportering!

Ann-Charlotte Jansson, Fårkontrollen

Omgångar kan vara av följande typer:

- Enbart härstamning – endast lamningsrapportering och används av besättningar som inte tänker mönstra utan enbart vill registrera lammen och lammens härstamning i Elitlamm Avel/Fårkontrollen.
- Kött – lamningsrapportering och köttmönstring.
- Päls – lamningsrapportering och pälsmönstring.
- Ull – lamningsrapportering och ullmönstring.
- Rya – lamningsrapportering och rya-mönstring.

Vill man använda olika mönstringsformer i samma besättning måste man skapa en omgång för varje mönstringstyp. Har man t ex både finullsfår och gotlandsfår skapar man två omgångar; en för finullsfår med ullmönstring och en för gotlandsfår med pälsmönstring.

Inom en och samma omgång bör det inte vara mer än 4-6 veckors åldersskillnad mellan det äldsta och yngsta djuret vid mönstringstillfället. Är åldersskillnaden större bör lammen delas upp i flera omgångar. Vid allt för stor åldersspridning minskas säkerheten på avelsvärdena.

När man har ett fåtal lamm (färre än 20) som skiljer sig i ålder jämfört med övriga är det bättre att mönstra dessa vid ett tidigare/senare tillfälle än huvudgruppen.

FlyTix

mot löss och fästingar

- Får och lamm som angrips av löss och fästingar drabbas av nedsatt kondition.
- Behandla alltid djuren med FlyTix vid varje klippning.
- FlyTix-behandlade djur är lugna, har god tillväxt, minimala skinnskador och ger god ekonomi för ägaren.

FlyTix finns att köpa på Apotek, hos BOLEprodukter, Lantmännen Granngården, Lantmännen Nordpost, Gårdsservice Sverige, Willab, LG-produkter och i övrig lantbrukshandel.

Pharmaxim
www.pharmaxim.com
042-38 54 50